Kard Aladár

Kurta kínai katekézis

VISSZHANG - LIX. évfolyam, 20. szám, 2015. május 15.

A legbölcsebb, legfelkészültebb tudósokkal is előfordul, hogy szokásosan színvonalas tanulmányaik szövegébe olyan, nem kellőképpen definiált megállapítás kerül, ami némi fejtörést okozhat az olvasóknak. Így történt ez TGM újabb, brilliánsan elgondolkodtató írásával (*Lelkük mélyén, ÉS,* 2015/18., április 30.), ahol is egyrészt a legsikeresebb tőkés államnak minősíti Kínát anélkül, hogy a minősítés kritériumaira bármiféle utalást tenne, másrészt közelebbről meg nem határozott jelentéssel az ország társadalmi rendszerét piaci kapitalizmusként definiálja.

A siker mértékének meghatározására irányuló próbálkozásokról hosszas elemzéseket lehetne idézni, most csak két szempontot említenék. Meglehetősen elterjedt nézet szerint a GDP éves növekedése szolgáltathat – időnként vitatható módon – alapot a sikerek mérésére. Kínában ez a növekedés az utóbbi nyolc évben a felére csökkent és az építkezések ütemének mérséklődése további zsugorodást okozhat. Egyébként az erőltetett ütemű építkezések következményeinek szomorú illusztrációi közül most csak a pekingi olimpiai létesítmények állapotát és a gyorsan hullámosodó felületű, egyre hosszabb autópályákat említeném. A GDP mértékén felül azonban a sikerek minősítéséhez elidegeníthetetlenül tartozik számos, egyéb szempont is, ezért egyre újabb kezdeményezések születnek azok objektív megközelítésére. Néhány példa:

IWI Bővített Gazdasági Mutató (GDP+) figyelembe veszi a természeti erőforrások kimerítését is, hiszen a Nobel-díjas John Sulston szerint „a kölcsönvett természeti erőforrásokat soha nem lehet majd törleszteni”

HDI Emberi Fejlettségi Index összetevői a fejenkénti jövedelem, a várható élettartam és az oktatás révén megszerzett tudás szintje.

GNH Bruttó Nemzeti Boldogság Index, HPI Boldog Bolygó Index, stb.

Tanulmányok sora szerint egyik változat sem jogosít fel arra, hogy Kínát a legsikeresebb országok közé lehessen sorolni. Néhány kilométerre a dollármilliárdosok városától a rizsföldeken torokszorító a találkozás olyanokkal, akiknek napi fél dollárból kell magukat fenntartaniuk.

Ami pedig a piaci kapitalizmust illeti, valóban tekintélyes méretű vállalatok alapítói váltak kapitalista mértékkel mérve is dúsgazdag emberekké, egyetlen feltétel a Kínát vezető Párt korlátlan és feltétlen kiszolgálása. A Mészáros Lőrinc-jelenség ott is a központosított államhatalom szülöttje. Ráadásul az elképesztő méreteket öltött korrupció egyik oka lehet az, hogy a gazdasági elit távolról sem természetes, egyenlő esélyek alapján kialakult versenyben jött létre. Ezen pedig a látványos kivégzések is csupán tüneti elrettentésnek minősülnek, az okokat nem orvosolhatják.

A témánál maradva meggyőződésem szerint nem kell olyan messzire menni, ha valóban sikeres társadalmakat szeretnénk találni. A napokban Budapesten rendezett konferencián nagyszerű példákat láthattunk az északi modell eredményeiről. A sikerek alapja az a társadalmi szerződés, ami háromoldalú alku eredménye volt a munkaadók, a szakszervezetek és a pártok között, amelyet máig minden kormány tiszteletben tart. Ezekben az országokban a munkavállalók 50-70 százalékát tömörítő szakszervezetek egyenrangú és elismert partnerei a politikai vezetésnek. Így aztán aligha meglepő, hogy az ENSZ idei World Happiness Reportja szerint a legboldogabb országok rangsorában Izland, Dánia, Norvégia, Finnország és Svédország benne van az első nyolcban. Norvégia kivételes helyzete a természeti erőforrások terén nem befolyásolja a példamutató társadalmi berendezkedésben megnyilvánuló azonosságokat. A közös eredmény pedig egy konszenzusos társadalom, kiszámítható jövővel és boldog emberekkel. A konferencia iránt hazai vezetőink részéről megnyilvánult közömbösség alapján

valószínűsíthető, hogy a nyugati zárást követő keleti – és a kilátásba helyezett – déli nyitás mellett aligha várható északi nyitás különösen, ami a társadalmi párbeszédet, a választott döntéshozók és a polgári érdekképviseletek együttműködését illeti.